

Előzetes feltételek
helyben házhoz hord-
va vagy vidékre postán
küldve:

Egész évre 6 frt — kr
Fél évre 3 frt — kr
Negyedévre 1 frt 50 kr

Hirdetések díja:
□ centiméterenként 3
kr. Kereskedők és gyá-
rosok külön árkedvez-
ményben részesülnek.
Bélyegdíj 30 kr.

Nyitólár sora 20 kr.

KÖZÉRDÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Szerkesztői iroda

kiadóhivatal:

Nagyenyedi Könyv-
nyomda és Papírná-
gyár Részvénytársaság
Főter 38. szám alatt,
hova úgy a lap szelle-
mi részét illető köz-
lemények, mint az
előfizetések és
hirdetések bér-
mentesen küldendők.

Kéziratok nem adat-
nak vissza.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Werner Gyula.

A magyarigeni kerület szabadelvű párti képviselője, — dr. Werner Gyula — a képviselőház január hó 28-iki ülésében, a költségvetés tárgyalása alkalmából tartott beszédével, ujjal zajos, fényes sikert aratott. Örömmel, és ez előkelő helyen emlékezünk meg e beszédéről, mert a fiatal képviselőnek mint ilyennek fényes sikerei minket érdekelnek legközelebből. Vármegyének képviseli egyik kerületét, a mi körünk-
ből távozott diszes állására, mi ismerjük őt, mi voltunk és vagyunk elismeréssel nagy tehetségei iránt és így minket érint kellemesen első sorban is, midőn látjuk, mint küzd fel magát a mi emberünk a tekintélyes politikusok közé és mint hoz diszt, elismerést vármegyének és saját választó kerületének.

Alább — amennyire lapunk tere enged — bő kivonatban közöljük Werner beszédét; olvasóinkra bizzuk, hogy annak tartalmából ítéljék meg, mennyire alaposan, mélyrehatóan szól közállapotainkról; a formát illetőleg pedig minden egyes olvasónk be fogja látni, hogy a törvényhozási szónoklat divatba jött pongyolaságának lomha szűrkeségében mily

felüditőleg hat ez a színes, formás és lendületes beszéd.

Werner képviselőségének ideje alatt legutóbbi beszédével harmadik nagy diadalát aratta, és mi hisszük, hogy e diadalo-
k egy nagy, fényes pályának kezdetét jelentik.

Werner beszéde a következő:

Werner Gyula: Thaly Kálmán képviselő ur rövid felszólalása, amelyvel bejelentette, hogy a függetlenségi párt szépszavu harangjai a költségvetési vita egész folyamán el fognak némulni, nem töltött el engem valami nagy örömmel.

Még nem is olyan régen három büszke jelmondat volt e harangokra vésvé: Vivos voco: Kemény, elszánt, engesztelhetetlen küzdelemre hívom az élöket. Mortuos plango: Megsiratom és megboszulom a választási csatatér halottait. Fulgus frango: Az önálló rendelkezésről szóló törvényjavaslat megobstruálásával megtöröm a dualizmus hatalmát, az annak sérthetlenségébe vetett hitet, ha mindjárt a nemzeti szenvedések árán is.

Ugy látszik, hogy a függetlenségi párt abban a hitben él, hogy minden nagyobb konfliktusok és történelmi kockázatok nélkül is sikerül kivágni a dualizmus előfáját, amelynek árnyékában a nemzet kipihente évszázados fáradalmait, nekünk válik kötelességünk eloszlatni ama vérmes reményt.

Ha valamely végzetes optikai csalódás folytán a t. függetlenségi párt azon hitben él, hogy csak kezét kell kinyújtania a perszonál-unio érett gyümölcse után, ezt az optikai csalódást menti és meg is magyarázza a szomszéd állam egyik-másik pártjának magatartása, mert Ausztriában is vannak már, akik a közjogi alap megváltoztatását oly kívánatos czélnek tartják, amelyre Ausztria gazdasági és politikai függetlensége érdekében törekedni kell. (A szélsőbaloldalon a terembe belépő Justh Gyulát megéjlenzik.) Érthető, hogy ily körülmények között a függetlenségi párt azt gondolta, hogy a közjogi alap megváltoztatásának — mint Kossuth Ferencz képviselő ur mondá — gondviselészertü alkalmá elérkezett.

Az a körülmény, hogy a dualizmus oly mély gyökeret vert a nemzetben, hogy az ország értelmiségének nyolcz-tized részét a maga részére hódította; az a körülmény, hogy az önálló rendelkezésről szóló javaslat tárgyalása idején a t. függetlenségi pártnak nem sikerült volna országos mozgalmat indítani; és végül az a körülmény, hogy a közjogi alapnak egyik legszenvedélyesebb, legkitartóbb és legtehetségesebb elvi ellensége a hasztalan küzdelembe beleunva, a közpályától való visszalépését oly levélben adta tudtunkra, amelyen Vörösmarty szerint „a vert hadak és füstbe ment remények“ hangulata vonul végig: (Mozgás és derűtlenség a szélső baloldalon.) mindezek és sok egyéb más azt bizonyítják, hogy a nemzetnek esze-

TÁRCSA.

Az „öreg“ Szász Károly.

— A Közérdek eredeti tárcája —

Írta: Bodrogi János.

1798. január 25-én, tehát épen e hó 25-én mult száz esztendővel ezelőtt született a Bethlen-főiskola egyik legnagyobb hírű tanára, az „öreg“ Szász Károly. A kiváló tanár, nagy tudós és államférfi születésének századik évfordulója alkalmával tegyük le emléke elé az elismerés és kegyelet koszoruját s ujtsuk fel — habár ezuttal főként mint jogtudósnak — annak a tanárnak emlékét, ki egyik büszkesége volt a Bethlen-főiskolának s kit nagy tudásáért, államférfiúi képességeiért és önzetlen hazaszeretetéért bálványozott nem csak az ifjuság, hanem tisztelt és nagyra becsült vármegyénk, sőt egész Erdély értelmisége.

Született I. Rákóczi György által „szemerjai“ előnévvel nemesített székely eredetű családból Vizaknán, hol atyja János főbíró volt. Az első ismereteket édes atyjától és Herepi János ref. lelkésztől nyerte. Kiváló szellemi képességét bizonyítja az, hogy „már három éves korában olvasott, hét éves korában pedig hiba nélkül fordítván magyarból latinra, — Kemény Zsigmond

szerint ugynevezett „constructionis error.“ nélkül — az enyedi híres kollégiumba ment s a negyedik latin osztályba lépett. Tizenhárom éves korában már togátus diak volt s három évig még Enyeden tanulván a jogi tanfolyam második évére a kolozsvári róm. kath. lyceumba ment át, mert ez időben nem is tartották jogtudósnak, aki Fortinit és Winklert nem hallgatta. Itt már tizenhét éves korában végzett s onnan erdélyi szokás szerint a királyi táblára — Maros-Vásárhelyre — mevév. két év múlva, tehát tizenkilenc éves korában, ügyvédi oklevelet nyert.¹ Ügyvédi oklevele megszerzése előtt két évvel, Fortini a híres jogtanár reá czélozva mondta: „Ezt a tizenhet éves fickót ma bátran katedrára ültethetném.“²

Időközben, 1817-ben, a Zeyk és gróf Teleki családokkal ismerkedett meg s kellemes külsőjével, meggyerő modorával és szellemes társalgásával annyira megkedvelte magát, hogy az említett főúri családok két ifju sarja — gróf Teleki Elek és Zeyk János — mellé nevelőül szólítottatott fel s nem sokára növendékeivel több külföldi egyetem látogatására nyílt volna al-

kalma, de a Metternich-féle nyomasztó, elzárkózott rendszer miatt Bécsen tul nem mehettek. Az itteni egyetemre iratkozott tehát be s idejének legnagyobb részét a mennyiség-, természet- és vegytan alapos tanulmányozására fordította.

1820-ban visszatért Erdélybe s a nagyenyedi Bethlen-kollégiumban a Mohai Károly betegsége miatt épen akkor megürült jogi tanszékre előbb segéd-, később pedig — a Mohai halálával — rendes tanáruul választott meg.¹ Az alig huszonhárom éves ifju tehát a Bethlen-kollégiumnak már rendes tanára volt „tele tüzzel, képességgel s azon megtörhetetlen testi és szellemi őserővel, mely később is csak világrázó események egymást követő csapásai alatt s a hosszú időn át alkotott eszménykép összeroskadása után ingott meg.“² Egyik életírója azt mondja róla: „Akik őt 1821-től 1837-ig hallgatták, vagy ismerték, egyhangulag állítják, hogy a kis hazában hozzá hasonló oktató sem tudomány, sem előadás tekintetében nem volt. Tanszéke körül Erdély minden rendű s felekezeti ifjai se-reglettek. Az enyedi kollégium — e kis tanuló-város — virágzásában új korszak

¹ Vasárnapi Ujság 1860. 4. s. köv. 1.

² Kemény Zs. Tanulmányai II. k. 327 l.

¹ P. Szathmáry K. A Bethlen-főtanoda tört. 231. l.

² P. Szathmáry K. i. m. 231 l.

ágában sincs arra gondolni, hogy a közjogi alapot megváltoztassa. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.)

A nemzet e magatartásának okát én nem abban keresem, hogy a kiegyezés három évtizede alatt az anyagi téren és a kulturális téren a haladásnak nagy utjait tettük meg és a 67-es alap nemzeti törekvéseink megvalósítására alkalmasnak bizonyult.

Ennek bizonyítására nem említem meg ellenségeink egybehangzó felfogását, hogy a monarchia nemzetközi politikájában tulsúlyra jutottak a magyar politika motívumai. A német császár látogatását és annak itt elhangzott híres felkösöntőjét sem kívánom hatásaiban és eredményeiben túlbecsülni. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Azt nem Bánffy fogalmazta.) Ez egy dolgot bizonyít. Erős bizonyítéka ez a faji tulajdonságainkat magasztaló császári óda a magyar nemzet önállóságának, ez önállóság európai elismerésének (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.), mert olyant, t. Ház, az egész világ füle hallatára egy nagy és szabad nemzet ura csak egy önálló és szabad ország fiaihoz intézhetett. (Ugy van! Ugy van! a jobboldalon.)

És itt akarják elhíttetni hogy a jogfeladás szomorú lejtőjén feltartóztatlanul rohanunk lefelé.

Ezzel szemben, t. Ház, hivatkozom arra, hogy a dualizmus harmincz éve alatt a kormányzat és az állami élet minden ágában nemzeti irányban haladtunk előre.

Hogy magyar a fővárosunk, magyar az iparunk, magyar a kereskedelmünk, magyar a kulturánk (Ugy van! jobbfelől. Ellentmondás a szélső baloldalon), magyar az önálló állami élet, minden terhet viselő . . . (Nagy zaj és ellentmondás a szélsőbaloldalon! Halljuk! Halljuk! jobbfelől.)

Lukáts Gyula: Az oláhok és magyarok!? (Nagy zaj. Elnök cseppet.)

Werner Gyula: . . . művelt középosztályunk, amely 50 év előtt még nem volt az! Ez az eredmény, t. Ház, csak szuverén, idegen érdeknek alá nem vetett nemzeti akarat munkája lehetett. (Élénk helyeslés

jobbfelől. Zajos ellentmondás a szélső baloldalon.)

Justh Gyula: Önálló vámterületet nem lehet csinálni, mert gyöngék vagyunk! Neveltség az ilyen beszéd! (Tetszés a szélső baloldalon. Ellentmondások és felkiáltások a jobboldalon: Halljuk! Halljuk!)

Werner Gyula: De mire én a legnagyobb súlyt helyezem, ami fődolog, nemzetiek az iskoláink, nemzeti a nevelésünk. Magyarország jövőjének emühelyéből nyelven, erkölcsben, törekvésben, ideálokban színmagyarokul kerül ki az ifju nemzedék, hogy kezét az eke szarvára téve, mind mélyebben szántsa fel a nemzeti politika áldásthöz barázdáit. Nagyasszonyunk, a királyné (Élénk eljenzés jobbfelől.) maga is magyarrá lett, hogy gondolkodásban és érzésben a nemzet szívéhez közelebb álljon.

A nemzeti megerősödésnek és az ország anyagi fejlődésének kútféjét látván tehát mi a dualizmusban, el vagyunk határozva azt megvédeni; megvédeni a magunk erejével, a szabadeivü párt hatalmával, de számítva a közjogi alapon álló összes pártok támogatására.

A dualizmust a nemzeti politika szilárd és hatalmas bázisának állítottam, és ezen állításonnal nincs ellentétben az a másik beismerésem, hogy nemzeti politikáinknak van egy tatongó rése. Ez a tatongó rés a honpolgároknak egy része által a nemzeti egység ellen folytatott politikai kulturai és társadalmi küzdelem. Hogy e küzdelemben a nemzet ne veszítse el sem bölcsességét, sem mérsékletét, sem türelmét, sem méltóságát, t. Ház, azt hiszem, hogy ezt köztünk mindenki kívánja. Csak hogy a szabadságnak ki kell mérni józan határát; csak hogy a türelem nem fajulhat saját faji érdekeink feláldozásáig; csak hogy a beolvastás vadjától való félelem nem jelentheti a magyar nyelv szigeteinek lassu feladását; és a világ egyetlen nemzetének szótárában sem jelent materiális erőszakot az, hogyha az állam oltalmazza, védi, sőt fejleszti és erősíti az államalkotó és államfentartó faj nyelvhatárait. (Helyeslés jobbfelől.)

A nemzeti politika e részéről szólva, önként felvetődik a gondolat, hogy nem a dualizmus oka-e, hogy ezt a rést betönni nem sikerült? Én azonban, t. Ház, sietek kijelenteni, hogy nem a dualizmus volt az oka, ellenkezőleg, a dualizmus ellen három évtized óta folytatott közjogi háboru. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) Mert amíg egy állam közjogi berendezkedése éles viták tárgyát képezi, addig az a párt is, amely védi, az a párt is, amely támadja, anuak a főcéljának, hogy a közjogi alapot megvédje, vagy hogy azt megdöntse, alárendel minden egyebet. (Mozgás balfelől.) Nem szemrehányásképp mondom tehát, t. Ház, mert hisz nem hibások benne a pártok, csak fatuma az a nemzetnek, hogy míg a közjogi alap körül dúl szenvedélyesen a háboru, addig az ország egységének és nemzeti voltának nagy kérdései alszanak. (Tetszés jobbfelől.)

A miniszterelnökök közül főleg Tisza Kálmán volt mestere ezen kérdésnek. (Zaj és közbeszólas a szélsőbaloldalon: Nagymester! Derűltég. Halljuk! Halljuk! jobbfelől.)

Utána azonban ebben a fontos kérdésben szomorú fordulat állott be. Az erdélyrészi és felső vidéki magyarság örökös panaszait kezdték hiinni az emberek. Még komoly politikai körökben is felmerült a gondolat, hogy talán a nemzetiségi vidékek magyar politikusait politikai rémlátások üldözik. Sőt nagyfokú tájékozatlanság folytán a magyarság büszke zárkózottságában, a nemzetiségi társadalomra gyakorolt csekély vonzó erejében, sőt egyenesen önzésében és kapzsiságában kezdték keresni e bajok forrását.

A t. tuloldalról pedig nagyon sokszor hallottuk azt az elméletet, hogy nemzetiségi kérdés tulajdonképpen nincs is, de van nyomasztó adók terhe, de van rossz közigazgatás, van anyagi és kulturai érdekek elhanyagolása és egy rideg párturalomnak az egész országra ránehezülő lidércnyomása. Ez a gondolat vonult át a t. tuloldal szónokainak nem egy beszédén.

De el kellett jönnie e tisztánlátás pillanatának is. Az erdélyrészi közművelődési egyület egyik közgyűlésén történt, hogy a min-

kezdődött.¹ „Majd minden enyedi tanuló mintaképe Szász Károly volt“ — mondja nagynevű tanítványa Kemény Zsigmond. Nagy-Enyed valóságos kis Athaenné alakult át az ő tanársága idejében; voltak a tanulók közt igen sokan olyanok, akiket kizárólag csak az ő országos híre vonzott az enyedi kollégiumba.

„Ő, mint jogtanár, a szokás és visszaélések közt meggyengült alkotmányos érzelmeiket ébreszté föl s fejté ki rendszeresen.“²

Mint lelkes, művelt magyar ifju, — ki hazája s Európa történetét alaposan ismerte — kiváló érdeklődéssel kísérte a szabadelvü eszmének Európaszerte folyó élethalál-küzdelmét. Egy 1832-ben megjelent munkája³ nagy tudásáról, éles megfigyeléséről és történeti érzékéről tesz tanúságot. A történetirő erős megfigyelő tehetségével válogatja össze ezen kis munkájában mindazon eseményeket, melyek az 1831-iki év folyamán Lengyel-, Francia-, Német-, Angolországban s Európának több más országaiban történtek; főként Lengyelország sorsával foglalkozik s egész részle-

tesen, nagy rokonszenvvel ismerteti az utolsó lengyel forradalom történetét.

Magyar történeti és jogtörténeti szempontból egyaránt igen nagy értéke van annak a munkának, melyet 1833-ban „Sylloge tractatum“ etc. cz. alatt Kolozsvárt adott ki. E munka nem egyéb, mint a Leopoldfele diplomával együtt, azon oklevelek másolatának a gyűjteménye, melyek a diploma keletkezése előtt és után, tehát annak keletkezésével kapcsolatosan jöttek létre. Célja nem is volt más e gyűjtemény kiadásával, mint az, hogy — amint mondja — „közönséges részszerént magános levéltárakból s gyűjteményekből mind azt, ami a már említett diplomát és azt kiegészítő felséges határozatokat illeti, öszveszedni törekedjem,“¹ mert „a politikai theoria csak levegő épületeket alkot, ha adatait a história és szerzett törvények mezejéről nem nézi.“²

Alig volt még 25 éves az ifju tanár s már is igen nagy befolyást nyert vármegyénk, Alsófehérmegye ügyei intézésénél. Vármegyénk negyvenes évebeli jegyzőkönyveit olvasva, lepton-nyomon találkozunk a Szász Károly nevével. Nem merült fel olyan

fontosabb jogi kérdés, melynek végleges eldöntése előtt az ő véleményét meg ne hallgatták volna. A megyei köztanácskozásokra eleinte mint a főiskola birtokainak képviselője jelent meg, de tudása, erős jogérzéke s ékesszólása által hamar feltűnt s rövid idő alatt igen nagy népszerűsége tette szert. Először táblabíró volt, majd a felsőbb megyei törvényszék rendes ítéltáblabírájává lett. Nagy tekintélyéről és népszerűségéről tanuskodnak a megyei jegyzőkönyvek, melyeknek adatai szerint választások alkalmával rendszeresen a legtöbb szavazatot ő kapta. Így pl. 1834-ben az egyik megyei gyűlés alkalmával a legtöbb: 137 szavazattal választott meg székülő bírává, míg báró Kemény Dénes — ki pedig már akkor vármegyénk életében igen nagy szerepet játszott — csak 115 szavazattal.¹

Bátran elmondhatjuk, hogy a negyvenes és ötvenes évek folyamán egész Erdélyben alig volt államférfiu, ki Erdélynek a helyzetét és Magyarországhoz való viszonyát jobban ismerte és helyesebben fogta volna fel, mint ő. Látta, — a nagy Széchenyivel egyszerre látta — hogy elérkezett a nemzeti felébredés ideje. Tudta, hogy ha a kö-

¹ Vasárnapi Ujság i. h.

² Kemény Zs. i. m. 327. l.

³ Az 1831. esztendő története. Kolozsvárt, 1832.

¹ Carolus Szász de Szemeria: Sylloge tractatum etc. Könyv-esemertetés-ben.

² U. o.

¹ Alsó-Fehér vármegye közgyűléseinek jegyzőkönyve 1834—39. IV. k.

denfelől szorongatott magyarság az ellenzéki pártok legkiválóbb vezéréhez így szólt az üdvözítő szavaival: „Nézd kezemen a szegkek helyeit, bocsásd ujjadat oldalamba és ne légy hitetlen, hanem hívő!” És a nemzeti párt e kitűnősége bevallotta, hogy neki fogalma sem volt a szorongatásnak azon állapotáról, amelybe a magyarság önhibáján kívül jutott és védelmül nem hozott fel mást, mint: peccavimus intra muros et extra.

Hát igen, t. Ház, peccavimus intra muros et extra.

Azt kérdezem, t. Ház, hogy ezek daczára van-e még egy más ország Európában, ahol oly magásra csaptak volna a nemzetiségi elégtelenségnek lángjai? (Igaz! Ugy van! jobbfelől.)

Elmélet és idealizmus e kérdésben célhoz nem vezet.

Ebben a fontos kérdésben a miniszterelnök ur bemutatkozása napján a következőképpen nyilatkozott: (Olvassa.) „Törekvésünk lesz, hogy a magyar állam magyar nemzeti irányban való fejlesztése, a magyar állameszme biztosítása és fentartása, minden ez ellen irányuló törvényellenes és államellenes tendenciák és izgatások határozott leküzdése és elfojtása.” (Helyeslés a jobbfelől.) Ehhez nyomatékosan kedvéért még hozzátette: (Olvassa.) „Az egységes magyar állam magyar jellegének első sorban leendő ápolását korlátok közé szorítani nem engedem.” (Élénk helyeslés jobbfelől.)

T. Ház! Én meg vagyok róla győződve, sőt tudom, hogy ez a nyilatkozat nem miniszteri programja a kormányelnök urnak, hanem politikai eszménye a közpályán töltött egész életének. (Élénk tetszés és éljenzés jobbfelől.) És mert kijelentését e kérdésekben a teljesített hazafias tettek egész sora, nehéz küzdelmes évek eredménye előzte meg (Élénk éljenzés jobbfelől.) és mert három év alatt ezen kijelentéseket a valódi nemzeti sikerek egész sora követte, (Igaz! Ugy van! jobbfelől.) tisztában lehet a t. Ház és tisztában lehet vele az ország, hogy mily komolyan fogta fel ez a kabinet hivatását ebben a kérdésben, a nélkül, hogy

zöny és a dermedtség még tovább is fog tartani, azt már többé nem az élet, hanem a halál fogja felváltani csupán. Ismerve hazája történetét, mindenben szigorúan a törvényesség alapján állott s a meglevő állapotokkal, a kormányzók gyakori visszaéléseivel ellentétben, az idő folytán mellőzött törvények megtartásáért küzdött. Kemény Dénessel együtt az „addig szóvalán elégtelenség tolmácsaivá lettek s merész, bár a törvények korlátait át nem hágó indítványozásaik által egyenként megakaszták azon kerekereket, melyek az írott jogokon nem nyugvó közigazgatási rendszert mozgatták.”

A Leopoldi-diploma, mely Erdélynek Magyarországához és az uralkodóházhoz való viszonyát meghatározta s kormányzását szabályozta, „rég kivétel az életből, s most az ellenzék a teljes visszahelyezést követeli.” Se a megyei hivatalok betöltésénél, se a kormányzók tagjai választásánál nem tartották meg a törvény által pontosan előírt formákat s így mind a kettő nélkülözött a törvényesség kellekeit. Huszonhárom év óta nem hívtak össze országgyűlést s ez alatt a hosszú idő alatt a törvénytelenségeknek egész halmaza gyűlt össze. Szász Károly, Kemény Dénes Alsófehér vármegyé-

a nemzetiségeknek törvényben biztosított jogait csak ujjhegygel is érintette volna. (Ugy van! jobbfelől.)

Amióta a kabinet kormányon van, a nemzetiségi törekvéseket számos kudarc érte. (Derűtlenség és ellenmondás a szélsőbaloldalon.) Erre a nevetésre maguknak ellenségeinknek vallomásával felelek, felolvastván a Dreptatea erre vonatkozó kijelentéseit. A Dreptatea ezt írta: (Olvassa.) „Ez az éberség — t. i. a kormány ébersége — vigyáz minden lépésünkre és mihelyt valami román nemzetiségi akciót sejt készülében, jól tudja miként kell azt még csirájában is elfojtani.”

Rövid vonásokban reámutathatok arra a határkövekre, melyek e tekintetben a kormány politikáját s annak határozott irányát jelzik.

Nem erre fektetem a fősúlyt, hogy három rövid év alatt, mikor a kormány tevékenysége más igen fontos kérdésekkel volt igénybe véve, hány javaslata, hány intézkedése, hány nyilvánosságra került, vagy nyilvánosságra nem került rendelete vitt bennünket közelebb a célhoz. A fődolog az, hogy minden lépése, minden javaslata, minden intézkedése e cél tevékenységét ezen a téren a mulasztásnak még csak árnyéka sem érheti. (Igaz! Ugy van! jobbfelől.)

A fősúly arra helyezendő, hogy maga a dinasztia álljon élére a nemzeti törekvéseknek; viszont a dinasztia nagyhatalmu politikájának szükségessége van az egységes konszolidált, a nemzeti politika útjain járó Magyarországra. (Igaz! jobboldalon.)

És ha én ebből a két szempontból bírálok a t. kormány azon törekvését, hogy minden lépésében a nemzeti politikának hódol, akkor ki kell jelentenem, hogy a politikája nemcsak a leghazafiasabb, de egyszersmind a legdinasztikusabb is. (Igaz! Ugy van! Élénk tetszés jobbfelől.)

Az ezredéves ünnep jelenségei, Mátyás király palotájának sietős kiépítése, ő Felső egyik Árpád-házbeli elődjének királyi eltemetése, a magyar katonai nevelés kérdése-

ben s az ellenzék ferfiái Erdély minden megyéjében követelték a megyei tisztújítást s tagadták a törvényenl homlokegyenest ellenkező helyettesítés jogát. Sürgették az országgyűlés összehívását. Vármegyénk Szász Károlyval és Kemény Dénessel az élén vezetője lett az erdélyi hazafias ellenzéknek a kormányzók, mint minden létező törvényt lábballal tipró testület visszaélései miatt.

1831—34. között a kedélyek annyira fel voltak izgatva egész Erdélyben s a mind inkább erősülő ellenzéki hangulat oly nagy hullámokat kezdett fölvern, hogy előbb ugyan provizoriumot hoztak be, de a törvényes országgyűlés összehívását sem lehetett már tovább halasztani. Ilyen előzmények után hívták össze 1834-ben Kolozsvárra az olyan rég óta várva-várt országgyűlést. A választásokat elrendelték-s Szász Károlyt szülővárosa Vizakna választotta meg országgyűlési követül. Ez országgyűlés folyamán, a június 24-iki hatalmas szónoklattal ugy mutatta be magát a Karok és Rendek előtt, mint Erdély egyik legelső rangú szónoka és legkiválóbb jogtudósa.

(Folytatása következik.)

nek rendezése és az a nemes elhatározás, hogy a nemzet nagyjainak és ezek tetteinek emlékét a főváros terein felállítandó szobrok hirdessék a jelen nemzedéknek és a késő utókornak: mindez nem úgy tűnt fel, mintha a nemzeti királyság restaurálásának csodálatos napjaira virradnánk, a legalkotmányosabb magyar király jóvoltából és a t. kormány önzetlen, bátor tanácsai által. (Élénk helyeslés a jobboldalon. Ellenmondás a szélső baloldalon.)

Igy állván a helyzet szemem előtt, t. Ház, nem csodálom, hogy a szabadelpártpárt el van határozva védeni és fentartani a közjogi alapot, amelyen nemcsak anyagi érdekeinket, nemcsak állami önállóságunkat óvtuk meg, hanem amelyen szilárdan megállva, elérhetjük nemzeti törekvéseinket. (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.) Ebben a hitben Bright szavaival végzem beszédemet:

„Ez a nagy problema, amely előttünk áll. Nemcsak az államférfiak, nemcsak az ige hirdetői előtt. A nemzet minden egyes tagja járuljon hozzá megoldásához. Most hatalmas a nemzet és ha hatalmához bölcsesség is járul, az utánunk jövő nemzedék elérheti a napot, melynek mi legjobb ígérettel egyengetjük útját és melyről remélhetjük, hogy mihamar elérkezend.”

A tételt elfogadom. (Élénk helyeslés és éljenzés a jobboldalon. Szónokot számosan üdvözlik.)

A nemzetiségi sajtóból.

Roberto Fava akeziója.

Már többször megemlékeztünk arról a tevékenységről, melyet Roberto Fava az olasz sajtóban fejt ki a dákó-román üzemek és a magyarellenes hazudozások leleplezésében. A kulturliiga, hogy e tevékenységet ellensúlyozza, a Bukarestben élő olaszok közül mintegy 40-nel valami tiltakozás-félét iratott alá Roberto Fava ellen azzal a számdékkal, hogy azt az olasz sajtóban Roberto Fava publicisztikai tevékenységének diszkreditálására közre adja. E nyilatkozat meg is jelent, de csak a liga bukaresti lapjaiban. Az olasz sajtó a beküldött nyilatkozatot nem közölte, de annál szívesebben közli Roberto Fava cikkeit, aki legújában is az „Il Veneto” és az „Il Paese” tekintélyes olasz lapokban leplezi le a kulturliiga magyarellenes üzemleit és Románia mizerabilis pénzügyi és közgazdasági helyzetét.

„Ami manapság — írja az „Il Paese”-ben — Romániában történik, szakasztott mása annak, ami Görögország ismeretes katasztrófáját előidézte. Azon ürügy alatt, hogy a nemzetet a zsidók igája alól felszabadítsák, s hogy a magyarországi románokat a magyarok képzelte üldözése alól kimentessék, Bukarest s a többi romániai városok hónapok óta a legnagyobb zavarok színhelye.”

„Alig hangzott el a zsidóüldözések zsi-vaja, a román Hetaira — a liga — kezdeményezésére a tanárok és diákok újabb gyűlést tartottak, melyben izgató beszédet mondottak s a gyűlés végével a néptömeg a magyarokra halált kiabálva, a királyi palota elé akart vonulni, hogy tüntessen a király ellen budapesti látogatása miatt. A katonaság azonban elállotta útját s az összeütközésben többen megsebesültek mindkét részről.”

„A diákok nemzeti szövetsége újabb gyűlést és tüntetést szándékozik rendezni nem csak Bukarestben, de a többi városok-

ban is. Mit akarnak voltaképpen a diákok és a liga? Erdélyt s Magyarországnak a Tiszaig terjedő részét elfoglalni. A magyarok elég erősek arra, hogy országukat a feldarabolás ellen megvédjék; eltekintve attól, hogy Erdélynek Romániához való csatolását semminemű jog, sem pedig ethnográfiai tekintet nem igazolják, Erdély mindig Magyarországhoz tartozott s ott nem csak románok laktak, de magyarok és szászok is, kik az értelmesebb és gazdagabb osztályt képezik s egyáltalán nem akarnak román hegemonia alá jutni."

"Ami pedig a magyarországi románok üldözését illeti, ez csak a dáko-román izgatók termékeny fantáziájában létezik, kik nagy ügyességet fejtenek ki a hazudozásban. Egykor magam is hitelt adtam a dáko-román panaszoknak, sőt lelkes szószólója is voltam, de éveken át Romániában élve s Magyarországot is megismervén, ott tett utazásaim alkalmával meg kellett győződnöm, hogy a dáko-román izgatók kizárólag a reakció eszközeit szolgálják."

"Annál nagyobb baj Romániára, hogy éppen a mostani súlyos bajok közepette megy be e veszedelmes kalandokba, mert Románia talán soha sem volt olyan súlyos gazdasági és pénzügyi válságban, mint most, amely számos előkelő czég bukásában nyilvánul nem csak a fővárosban, de Jassyban, Plojesten, Galaczon, Brailában s Krajovában is. Naponként tízezer jelentik be a csődöt. Jassyban néhány nap alatt három óriási bukás történt, melynek passzívái meghaladják a két milliót. Plojestből egy nagykereskedőház bukását jelentik egy és fél millió passzívával. Bukarestben a Lipscani-utca üzleteinek legnagyobb része a bukás szelén van. A helyzet annál súlyosabb, mert az állam pénzügyei is igen kedvezőtlen állapotban vannak. Az ideai költségvetés deficitje husz millió, melyet a kormány nem tud mivel fedezni s a külföldön tett kölcsönkísérletei mind meghiúsultak."

"Tudni kell ugyanis, hogy a román kereskedelmet egyes-egyedül a külföldi hitel tartja fenn s ennek hiányában tönkre kell mennie. Románia gazdasági és kereskedelmi helyzete már megelőzően nagyon kétségbeejtő volt. Közbejötték a zsidóüldözések és a bukaresti, galaczi zsidó-üzletek elpusztítása. A külföldi hitel ekkor mintegy varázsütésre megszűnt s ez volt kezdete annak a nagy válságnak, melynek, Isten tudja, mi és mikor lesz vége."

"Igy állván a dolgok, valóban fenomenális oktalanságról tesz tanuságot az a nép, amely annyi súlyos baj közepette nem tud egyebet csinálni, mint utcai tüntetéseket rendezni s tele torokkal kiabálni a magyarokra!"

Nyilvános számadás.

A kaszinó-bál rendező bizottsága a következő elszámolást bocsátotta rendelkezésünkre:

A bál összes bevétele volt 455 frt 50 kr, kiadása 252 frt 95 kr, maradt tiszta jövedelem **202 frt 55 kr.**

Felülfizetéseikkel emelték a bál jövedelmét a következők:

B. Bánffy Kazimirné 50 frt, br. Kemény Gyula, gróf Bethlen Sándor, Zeyk Dániel, Reinbold Olivér, Miksa Elek, dr. Szaniszló Albert, ifj. Winkler János, Gáspár János, Felszeghy Sándor 10—10 frt, Török Bertalan

8 frt, Mórággy István, Folyovich Sándor 7—7 frt, id. Graef János 6 frt, Kovács József, Szilágyi Farkas, Nagy Lajos, Csató János, Váro Ferenccz, Tóth Miklós, dr. Magyar Károly, Pogány János, dr. Lengyel György, dr. Boér Jenő, Müller Mihály, Uray László, Szász József, Kovács Gyula, Szabó István, Szalánczy Lőrincz 5—5 frt, Gaál Béla 3 frt, Veres Jenő, Medgyes Bálint, Fogarasi Albert, Angyel József, Nemes Sámuel, Bójthe Zsigmond, dr. Mátyás Mihály, Zalányi Farkas, Szalánczy Jenő 2—2 frt, Deli Ödön 1 frt 50 kr, Krengel Sándor, Schönberger Mór, Kálnoky Imre, Kövér János, Boér Áron, Batta Bertalan, ifj. Lázár Károly, ifj. Graef János, Luka Albert, Grün A. Samu, Fogarasi Béla 1—1 frt, Konkolyi Barna 50 kr, Bodrogi János 50 kr. A felülfizetéseikért ez uton mond köszönetet

a rendező bizottság.

Fővárosi levél.

A budapesti társaságból.

Budapest, 1898. január 29.

Élt valahol egy piktoember,
Bohém, jó kedvű, víg gyerek —
Kit honfokon csókolt a muzsa
És kedveltek az Istenek . . .
És kedveltek az Istenek . . .

A piktoember ám szegény volt
És könnyűvérű is talán —
Aminthogy szegény s könnyűvérű
A bohémember mind a hány . . .
A bohémember mind a hány . . .

S hogy szegény volt a piktoember,
Csak úgy tett, mint sok annyi más —
Egy vén, de gazdag lányt vett nőül,
Mert hát ez, kérem, így szokás . . .
Mert hát ez, kérem, így szokás . . .

Ám ettől fogva búskomor lett
A szegény piktor módfelett —
S palattáján a szin, a festék
Mind . . . mind oly sötét, szürke lett . . .
Mind . . . mind oly sötét, szürke lett . . .

Az alkotás szent kéje elszállt,
Rideg lett lelke és sivár —
És tovatűnt a hó kebelből,
Haj, az az isteni sugár . . .
Haj, az az isteni sugár . . .

S mert megszokta talán a mámort,
Hát borba önté bánatát —
És megkezdé a könnyű utat
A csöndes másvilágba át . . .
A csöndes másvilágba át . . .

És végül . . . Oh, ez régi nóta,
Mely avult nem lesz már soha —
Egy névvel újra gazdagabb lett
Az öngyilkosok lajstroma . . .
Az öngyilkosok lajstroma . . .

. . . Élt valahol egy piktoember,
Aki azonban már nem él —
S a kiinek gyászos életéről
A fáma sok mindent regél . . .
A fáma sok mindent regél . . .

Alvinczi József.

Levelezés.

Abrudbánya, 1898. jan. 25.

Lesz-e márczius 15-iki ünnepély Abrudbányán?

Ezt a kérdést azért intézzük a rendezésre hivatottakhoz, mert az ország minden részében nagy erővel s fajunkat jellemző igazi magyaros lelkesedéssel teszik már meg az előintézkedéseket ahhoz, hogy az 50-ik évi ünnepélyek a nagy és dicső nap felszázados emlékéhez méltóan és mindenütt, ahol csak ki nem halt a magyar tűz a kebelből, fényesen rendeztessenek.

Abrudbánya, a havasok e parányi magyar oáza, évtizedeken fényes ünnepelt e napon. S ha a feljajdult szív fájlalma a védtelenül legyilkolt ősök gyászos emlékére könnyeket csikart is a hofi-szemekből, a márczius 15-iki ünnepély nem adott okot a nemzetiségi vizsálya, de figyelmeztetett honfiai magasztos kötelességeinkre.

Csak azért tettük fel a még talán létező „Állandó bizottsághoz” e kérdést, mert ennek az ünnepélynek fényesebbnek, lelket elevenítőbbnek kell lenni a megelőző évek ünnepélyeinél. Most a testvérharc, mely áldatlan volt eddig is, talán fegyverszünetet tart. S miként a szabadságharc hősei bekejobbot nyújtottak az elhaltak sirhantjai felett egymásnak, az e békén épült közös lelkesedés lobogó lángja felemészti valahára az egy fajhoz tartozók keblében élő gyűlölség átkos viszályát.

Emeljek fel hát magasra a szabadság zászlaját a hivatottak s öntsenek tüzet a talán tespedésbe indult honfikelek érzelmibe, hogy ennek fényénél lássa nagyunk néptünk a jövő nemzetét!! Hisszük, hogy szavunk nem vész el a pusztában s márcziusi ünnepélyünk méltó lesz multunk régi jó híréhez. „Föl hát nemzetünk apraja, nagyja”, föl a magasztos ünnepély rendezéséhez!!

Vegyes hírek.

— **Kérjük t. olvasóinkat hátralekös előfizetéseik gyors beküldésére.**

— **Werner Gyula**, a m.-igeni v. kerület közszeregetben álló képviselőjének tiszteletére f. hó 27-én tartott nagy hatású beszéde alkalmából, képviselő társai f. hó 28-án az Andrássy-uti Drechsler-fele étteremben vacsorát rendeztek, melyen barátai meleg ovációkkal halmozták el.

— **Közgyűlés.** A nagyenyedi Kisegítő Takarékpénztár részvénytársaság XXVII. évi rendes közgyűlését a városház üléstermében 1898. február hó 13-án d. e. 11 órakor tartja meg.

— **Választmányi gyűlés.** Az alsófehérvármegyei gazdasági egyesület ez év február hó 2-án (szerdán) délelőtt 11 órakor az alispáni kis ülésteremben választmányi gyűlést tart.

— **Tisza Lajos gróf.** Tisza Lajos gróf v. b. t. t., országgyűlési képviselő, hajdan közlekedésügyi, később a királyi személye körüli miniszter, f. hó 26-án Budapesten holdutcai palotájában meghalt. Hosszas és kínos betegségtől váltotta meg a halál Szedged egykori királyi biztosát. Egyre elhatalmasodó vesebaj gyötörte a gróft három év óta. Néha jobban lett rövid időre, de utóbb a baj mégis csak mindig ágyba döntötte. Újév táján ismét javulás mutatkozott a gróf állapotában, de kezelő orvosa, Lummitzer József dr., nem igen bizott ebben, jól tudván, hogy a baj gyógyíthatatlan s hogy a legkisebb komplikáció halálhozó lehet. 25-én este hirtelen szédülés vett erőt Tisza grófon, aki kínosan nyögve tántorodott karosszékebe. Másnap délelőtt azután válságosra fordult a beteg állapota, úgy, hogy sürgősen hívták Lummitzer drt és a családtagokat, akik rögtön el is mentek. Aznap délután harmadfél órakor vettek végbucst a haldoklótól (az agónia már korábban bekövetkezett) és kimentek az előszobába, ahol várták szorongó szívvel, mikor jelenik meg az orvos, hírül adván a halált. Csakhannar ki is jött Lummitzer dr.

és kérte az előszobában várakozókat, lépjenek be. A rokonok a gróf ágya köré állottak és hangos zokogás töltötte el a szobát, amikor három órakor egy halk sóhaj kíséretében a haldokló kilehelte lelkét. Temetése e hó 28-án volt Budapesten óriási részvét mellett. Tetemeit Gesztre szállították a családi sírboltba.

— **Halálozás.** Gatter Kristóf, a „Hermann és Baumann“ cég helybeli butorgyárának vezetője, hosszas és súlyos szenvedés után, szombatra viradó éjjel meghalt. Halálával pótolhatatlan veszteség érte nem csak családját, hanem a céget is. Temetése hétfőn (31-én) d. u. 3 órakor lesz.

— **Király-ünnep.** Dicsően uralkodó apostoli királyunk I. Ferencz József ő felségének Magyarország székes fővárosa s a magyar nemzet részére tiz kiváló magyar hazafi szobrával való legmagasabb ajándékozása alkalmából az alvincz-borbereki áll. elemi fiu- és leányiskola tantestülete által az 1898. évi január hó 30-án délután 3 órakor az állami óvoda helyiségében tartandó iskolai ünnepély műsora: 1. „Hymnus“, Erkeltől, éneklő az iskolai növendékek énekkara Wiedmann Málvin állami tanítónő vezetése alatt. 2. Megnyitó beszéd, tartja: Székely Lehel, igazgató. 3. „Király-hymnus“. Tihanyitól, éneklő az isk. növ. énekkara. 4. „Király-ének“, Komócsitól, szavalja Bakó Pál 4. oszt. növ. 5. „A tiz szobor“, felolvasás, tartja: Bydeszkuty Ede áll. tanító. 6. „Ima a hazáért“, Erkeltől, éneklő az isk. növ. énekkara. 7. „A haza“, Pósatól, szavalja: Butyka Gyula V. oszt. növendék. 8. „Nemzeti dal“, Hubaitól, éneklő az isk. növ. énekkara. 9. „Mire tanít a történelem?“ Rudnyánszkytól, szavalja: Ábrahám Rebeka ismétlő isk. növ. 10. „Szózat“, Erkeltől, éneklő az isk. növ. énekkara. Ezen ünnepélyre a nagyérdemű közönséget mély tisztelettel meghívja a tanítótestület.

— **Táncestély.** A „Balázsfalvi magyar kaszinó“ f. 1898. február 5-én az „Univers“ szálló nagytermében saját pénztára javára zártkörű táncestélyt rendez; a rendező bizottság élén állanak: Simonffy Alajos elnök. Bíró József alelnök. Preineszberger Géza alelnök. Cseresnyés Ödön jegyző. Schieszl Károly pénztárnok. Tornyai Lajos ellenőr. Muntean Simon ellenőr. Barth József, Csiszár László, Dániel Gusztáv, Gidófalvy Pál, Meisslinger Miksa, Mendl Henrik, Mendl Jakab, Pongrácz Simon, dr. Rohonczy Béla, Szabó László, Ungár Gyula bizottsági tagok. Belépti díj: személyjegy 1 frt; családjegy 3 frt. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak s hírlapilag nyugtáztatnak. Kezdeté este 8 órakor.

— **Nemzetközi kiállítás Budapesten.** Bécsben ebben az évben a császári jubileum alkalmából az idegeneknek nagy tömege fogja felkeresni. Ezt az alkalmat felhasználni arra, hogy a Bécsben felkereső külföldieket arra indítsuk, hogy a magyar székes fővárost felkeressék, hazafias kötelesség. Ez indította Budapest vezető iparos és kereskedő körét arra, hogy „Nemzetközi Kiállítást“ rendezzen Budapesten, az egészségügy, nép- és hadsereg-élelmezés, sport és idegenforgalom részére, találmányok és újdonságok külön kiállításával kapcsolatban. A kiállítás a városligetben lesz és május 15-től szeptember 30-ig tart. Az eddigi, ugy belföldi, mint külföldi bejelentések után ítélve, a kiállítás kiváló sikerűnek ígérkezik.

— **Nyilatkozat.** Özvegy Lázár Károlyné és Lázár József ur a következő sorok köz-

lésére kértek fel: „Elap 1898. évi január hó 23-án 7-ik számában egy cikk jelent meg „A rendőr-orvos figyelembe“ czim alatt, amelyben kivétel nélkül az összes pék-üzletek gyanúsítva vannak, amennyiben nincs megemlítve az, hogy a tekintetes Szerkesztőségénél kitett corpus delicti melyik üzletből került ki; ép azért indittatva érezzük magunkat a fent említett cikk után egész ünnepélyesen kijelenteni azt, miszerint azon élvezhetetlen sütemény nem a mi üzletünk-ből került ki, és egyszersmind azon ohaj-tásunknak adni kifejezést, vajha a hatóság az ilyen eseteknek a további előfordulását erélyes közbelépésével végkép megszüntetné. Özvegy Lázár Károlyné, Lázár József.“ E nyilatkozatban foglaltakra nézve készségesen konstatáljuk, miszerint a kifogásolt sütemény tényleg nem a nyilatkozók pékműhelyéből került ki. A szerkesztőségünk-höz beküldött süteményt a hatósági orvos ur megvizsgálta, konstatálta benne a mérges anyagot, kiderítette a műhelyt is, melyben készült, és jelenben a közegészségügyi rendőri eljárás, tudunkkal, folyamatba is tetetett.

— **Táncmulatság.** A nagyenyedi általános ipartestület saját pénztára javára egy százas rendező bizottság közreműködésével folyó évi február hó 5-én a Nemzeti szálloda nagytermében zártkörű táncmulatságot rendez. Belépti díj: Személyjegy 1 frt, családjegy 3 személyjegy 2 frt. Jegyek előre válthatók Székelyhdy János ur kereskedésében, este a pénztárnál. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak és hírlapilag nyugtáztatnak. Kezdeté este 8 órakor.

— **Meghívó.** A tövisi Ö. T. egylet parancsnoksága saját pénztára javára 1898. évi február hó 13-án az „Oroszlán“ szálloda nagytermében tombola-játékkal egybekötött zártkörű táncmulatságot rendez. Belépti díj: személyenként 50 kr, családjegy 1 frt. Tombola-jegy 10 kr. Kezdeté este 7 és fél órakor. Felülfizetések a jótékony cél érdekében köszönettel fogadtatnak és hírlapilag nyugtáztatnak. Tombola-jegyek bármely kereskedésben és este a pénztárnál kaphatók.

— **A kuria és a feltételes elítélés.** A kuria a napokban ülést tartott, amelyen foglalkozott a feltételes elítélés problémájával. Ez abban áll, hogy az elítéltet bizonyos esetekben nem kötelezik a büntetés elviselésére, csupán abban az esetben, ha újabb vétéséget, vagy büntetést követ el. Ez esetben teljes mértékben alkalmazzák az előbbi ítélet folytán kirótt büntetést. A kuria hosszas és beható eszmecsere után a feltételes elítélés mellett foglalt állást. A bizottság részletesen megindokolt véleménynyel terjesztette fel a reform eszméjét az igazságügyi miniszterhez.

— **Nászut kerékpáron.** Nem rég tért vissza egy fiatal pár Berlinbe kerékpáron tett nászútról. A fiatal pár szeptember végén indult el kerékpáron délre és kisebb akadályokat leszámítva, itt-ott pihenőt tartva, Rómába érkezett. Visszatértükben Baselig vasuton utaztak, innen azonban újra kerékpáron egész Berlinig. Nagyon kellemesen lepte meg a fiatal párt, hogy Potsdamban egész sereg kerékpáros férfi és nő fogadta őket. A fogadók között volt a kerékpározó anyós is, de hogy ez kellemesen lepte-e meg a fiatal férjet, arról már hallgat a fáma.

— **Tűzhányó a kiállításon.** A párisi világiállítás nagy attrakcióját (a jövőendő

Eiffel-tornyot) még mindig nem találták meg. Pedig látványosság kell a népnek! Az utolsó terv, amely most felmerült, az, hogy egy tűzhányót mutatnak be természetes nagyságban — tűzzel, lávával, hamuval, szóval mindazzal, ami egy becsületes tűzokádónak az attribútuma. A „Société Anonyme d'Etudes de Volcan 1900“ azonban idáig nem sokra vitte még, mert vagy nagyon komolyan csinálják meg a tűzhányót, s akkor nagyon is veszedelmes lesz, vagy csak tréfásan s akkor senki sem törődik vele.

— **A „Zenélő Magyarország“,** a már mindenütt kedvelt zenemű-folyóirat, 1898-ik február elsei III-ik füzeté a következő darabokat közli: Gaál Ferencz „Első szerelem.“ II. Szent Gály Gyula „Fehér galamb“ 2 magyar dalát. III. Cowen F. H. „Petite scène de Ballet“ szalondarabot. IV. Jensen Greizinger „A hajnal köszöntése“ jellemdarab magán hegedűre. V. Heidlberg A. „A kis szöszke“ polka-francais-ját. Minden száma hasonló gazdag és jól megválasztott tartalommal jelenik meg a „Zenélő Magyarország“-nak. Évenként 24 füzet, minden füzet 10—10 oldal hangjegy-tartalommal, a legjobban megválasztott, kiváló sikertű zenemű-újdonságokból összeállítva, 242 oldal tartalomért 4 frt, félévre 12 füzetre 2 frt az előfizetés. Előfizethetni a most újvével meginduló V. évfolyamra a „Zenélő Magyarország“ kiadóhivatalában Budapest, VI. Csengeryutca 62a., honnan megismerésre mutatványfüzetet bárkinek ingyen és bérmentve küldenek.

— **75.000 korona** a főnyeremény az Eugen Herczeg-émlék sorsjátéknál. Figyelmeztetjük tisztelt olvasó közönségünket, hogy a húzás már február 11-én lesz.

NAPIREND.

Hétfő január 31. A Testgyakorló Egyesület gyakorló órája d. u. 6—7-ig.

Kérjük a városi hatóságokat és az egyletek elnököseit, hogy a gyűlések idejét jó előre lapunkkal közölni sziveskedjenek.

Meteorologiai jelentés jan. 26-tól jan. 29-ig.

Nap	Óra	Légnyomás 700+	Hő	Szél iránya és erőssége	Borulat	Csapadék	Hő napi max. min.
26	7	79.3	-18.5	S ₁	0	—	
	2	78.0	-8.9	S ₁	0	—	-8.9 -20.2
	9	80.4	-15.8	—	0	—	
27	7	81.7	-20.2	N ₃	1	—	
	2	78.6	-10.2	N ₁	1	—	-9.8 -20.5
	9	78.2	-13.6	—	0	—	
28	7	75.2	-11.0	SW ₂	7	—	
	2	71.5	-5.4	N ₂	10	—	+1.8 -11.0
	9	71.6	-5.8	N ₂	10	—	
29	7	75.8	-3.2	N ₁	1	—	
	2						
	9						

Kiállítás: Száraz és mérsékelt hideg.

* A légnyomás tenger színére van átszámítva. — Hő C° fokokban. Szél iránya: N = észak, S = dél E = kelet, W = nyugat. Szél erőssége = 1—10-ig. Borulat fok = 1—10-ig. Csapadék mennyisége milliméterekben értendő. ● = eső, * = hó, ▲ = jég Δ = dara.

Közgazdaság.

A fejés befolyása a tejhozamra.

Tudvalevő dolog, hogy egyik vagy másik fejő leány avagy férfi között nagy a különbség, egyik jobban fej, mint a másik. S mert a kisbirtokosnál rendszeresen valamely családtag leikiismeretesen végzi a fejest, többnyire nagyobb mennyiségű tejet is fej ki a rosszabbul táplált tehénből, mint a fogadott fejő a jobban táplált urasági tehénből. E körülménynek oka egyedül abban keresendő és található fel, hogy a paraszt gazda felesége vagy leánya jobban kifejti önkéntelenül is a tehenet, mint a fejő, akinek semmi érdeke sincs abban, hogy több legyen a tej. A tejhozam nagysága ugyanis sok oly aprólékos körülménytől is függ, melyet alig találnak érdemesnek számba venni, noha néha nagyobb fontossággal bírnak, mint a kitűnő takarmány. Így pl., kísérletek szerint, nem kis jelentőségű a fejés gyorsasága. Dr. Grimm kísérleteinél a fejest egyszer egy idősebb lassan, de jól fejő egyén, máskor egy gyors kezű fiatal, ügyes fejő végzte; a következő számok a fejési eredményeket mutatják:

Lassu fejés:	Gyors fejés:
1) 64.0 kg.	77.0 kg.
2) 69.0 "	103.0 "
3) 99.5 "	137.0 "
4) 80.7 "	86.0 "
5) 89.0 "	111.7 "

Ezen számok feltűnően mutatják, hogy gyors fejés által a tejmirigyekre gyakorolt nagyobb inger a tej-elválasztást nem kis mértékben fokozza.

Általánosan ismeretes, hogy az utoljára kifejt tejrészlet sokkalta zsírosabb. A fejés kezdetén kifejt tejrészlet sokkalta zsirtalambb. A fejés kezdetén kifejt tej és az utoljára kifejt tej között e tekintetben oly nagy a különbség, hogy a tehenek gondos kifejeése által a tejnek zsirtartalma nem kis mértékben fokozható.

A Halleban tett kísérletek szerint a tej zsirtartalma volt:

1. harmad:	0.04%
2. "	3.57%
3. "	8.61%

Egy másik kísérletnél:

1. részlet:	0.70% zsir.
2. "	0.76% "
3. "	2.10% "
4. "	2.45% "
5. "	3.14% "
6. "	4.08% "

A legutoljára kifejt tej zsirtartalma 10%-ra rughat, minelfogva a teheneket gyorsan és igen jól ki kell fejni, mert ez a tej mennyiségét és minőségét is fokozza.

Vetőmagvak.

(Mauthner Ödön tudósítása.)

Az élénk forgalom a lefolyt héten is megmaradt, a gazdák vevő kedve szintén folyton élénk.

Vörös lóhere. Bizonyára érdekesek az Amerikából érkező jelentések, melyek szerint egyetlen állomáson, az amerikai Toledo-ban, 90.000 zsák eladatlan amerikai vörös lóhere hever. Tekintve a nagy termést, nem igen biznak a jelenlegi árak maradványában, sőt már is hanyatlást jelentenek.

Belföldi megbízható eredetű magvak a múlt heti változatlan árak mellett elég jó kereslete van és kielégítő kereslete is volt.

Luczerna. Francia és olasz luczernamag folytonosan is jó keresletnek örvendnek. E cikk határozottan szilárd mederben mozog és a hanyatló amerikai jégzé-

sek nem képesek befolyjni reája. Az országos magyar gazdasági egyesület legutóbbi szakülésében szomorú adatok kerültek előadásra az amerikai heremagvak behozatalára vonatkozólag; nevezett egyesület beadványt intéz a kormányhoz a baj orvoslása végett.

Répa mag. Impregnált és jó kereskedelmi árut folyton nagyon keresnek; változatlan árak mellett a forgalom igen kielégítő volt.

Jegyzések nyers áruért 100 kilónként Budapesten:

Vörös lóhere új	38—45 frt
Vörös lóhere múlt évi	34—38 "
Luczernamag múlt évi	40—50 frt
" francia új	68—73 "
" olasz új	45—55 "
Baltaczim	13—13½ "
Mohar	5¾—6 "
Bükköny	6—6½ "

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÜRÖK BERTALAN.

Kiadó:

Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráru-gyár részvénytársaság

Nyomatott a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papíráru-gyár részvénytársaság könyvnyomdájában.

Sz. 5363—597. bányá.

Hirdetmény.

A gyulafehérvári e. f. törvényszék mint bányabírószék közlése, hogy Ebergényi János zalathnai lakos végrehajtást vezetőnek Almasán János igazgató által képviselt Nagykirnyiki Candin (Szent-Constantin) bányatársulat végrehajtást szenvedő elleni ügyében 89 frt 91 kr és járulékaik iránt az árverést elrendeli.

Az árverési feltételek a következők:

I. Árverés tárgyát képezi a Nagykirnyiki Candin (Szent-Constantin) bányatársulatnak a bkv. IV. kötet II. rész. 463. lapján bejegyzett La Candin védnevű bányatelke és ennek Nagy-Vina védnevű tartozéka.

II. A I. alatt említett ingatlanoknak Verespatak községében a községi székháznál leendő eladására két határnap tűzetik ki és pedig az első 1898. évi február hó 16. napjára, a második pedig 1898. évi márczius hó 30. napjára, mindig d. e. 10 órára, oly kijelentéssel, hogy az első árverési határnapon az ingatlanok csak a becsáron, vagy azon felül, a második határnapon pedig a becsáron alul is a legtöbbet ígérőnek fognak eladatni.

III. Az ingatlanok kikiáltási ára 200 frt vagyis a becsár.

IV. Árverezni óhajtók — végrehajtató kivételével — kötelesek a becsár 10%-át, vagyis 20 frtot bánatpénzül készpénzben, vagy óvadékképes érték-papírban a kiküldött kezéhez az árverés alkalmával letenni, avagy annak a bíróságnál bírói letétbe történt előleges elhelyezéséről kiállított szabályszerű letéti elismervényt átszolgáltatni.

V. Vásárló köteles a vételárt kész-

pénzben 3 egyenlő részletben és pedig az első részletet az árverés jogerőre emelkedésétől számított 15 nap alatt, a másodikat 30 nap alatt, a harmadikat 45 nap alatt az árverés napjától számított 5% kamatokkal együtt a gyulafehérvári m. kir. adóhivatalhoz befizetni a bánatpénz az utolsó részletbe lévén beszámítandó.

VI. Az ingatlan utáni adókat és más terheket az árverés napjától kezdve vásárló köteles hordozni, úgy az átruházási illetéket is.

VII. Vásárló az árverés jogerőre jutásával az ingatlan birtokába lép, a tulajdonjogot azonban csak a vételár teljes lefizetésével nyeri meg, mely esetben annak bányakönyvi bekebelezése hivaltól fog eszközöltetni.

VIII. Amennyiben vevő az árverési feltételek bármely pontjainak a kijelölt időben eleget nem tette, a megvásárolt ingatlan jelzálogos hitelezők bármelyikének, vagy az adósnak kérésére a vevő veszélyére és költségére egyetlen határidő kitűzése mellett, újabb becsű nélkül, a becsáron alól is újból el fog árvereztetni és a legtöbbet ígérőnek el fog adatni és a késedelmes vevő felelős leendő a feleknek, mind a jelzálogos hitelezőknek az általa ígért árért és minden kárért.

IX. Amennyiben jelzálogos hitelezők beleegyeznek, ezeknek követelése a vételárba betudható, s azokat vevő a vételár erejéig a bíróság utalványozása szerint átvállalni köteles.

Felhivatnak mindazok, kik habár külön értesítést nem is vettek, magukat a nyilvánkönyvbeni bejegyzés által az eladandó ingatlanokra jelzálogi jogot nyerteknek vélik, hogy ezt az eladásig annál bizonyosabban bejelentésük, mivel ellenesetben csak maguknak tulajdoníthatják, ha a vételár felosztása az ő híruk nélkül fog megtörténni, s ha e miatt, amennyire a vételár kimerítették, ki fognak zártni.

Végül felhivatnak mindazon jelzálogos hitelezők, kik nem ezen bíróság székhelyén vagy ennek kerületében laknak, hogy jogaiknak a vételár felosztása alkalmával megóvása végett ezen bíróság székhelyén megbízottat rendeljenek, s az eladás előtt azoknak nevét és lakását bejelentésük, mivel ellenesetben azok részére, kik ezen bejelentést elmulasztják, az ő veszélyük és költségükre hivaltól fog képviselő neveztetni, ki nek kezéhez a további kézbesítések eszközöltetni fognak.

A gyulafehérvári kir. törvényszék mint bányabírószéknek 1897. augusztus 16-án tartott üléséből.

Nemes Sámuel,
elnök.

Dr. Szász Gerő,
jegyző.

Meghívó.

*** A Nagyenyedi Kisegítő Takarékpénztár részvénytársaság ***

XXVII. évi rendes közgyűlését

a városháza üléstermében 1898. február hó 13-án d. e. II órakor tartja meg, melyre a részvényesek tisztelettel meghívottnak.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó, a megjelent részvényesek számbavétele es a jegyzőkönyv hitelesítésére két részvényes tag kiküldése.
2. Az igazgatóság jelentése az 1897-ik üzletévről.
3. A felügyelő bizottság jelentése a zárszámadás megvizsgálásáról.
4. A nyereség felosztása és a jótékony célra szánt összeg hováfordítása iránti határozat.
5. Két kilépő igazgatósági tag és két felügyelőbizottsági tag helyének választás utján való betöltése.

Nagy-Enyeden, 1898. január hó 25-én.

1372 2 - 3

Az igazgatóság.

EGÉSZEN FRISSEN ÉRKEZETT.

Előre bátorodom a birtokos uraknak szives tudomásukra hozni, hogy **valódi javított** Wermorel peronoszpóra-permetezőim már utban vannak, ezekből a múlt évben is közel 40 drbot adtam el és aki csak tehetett, még utána rendelt; ez biztosítást nyújt, hogy ezek a legjobbak. Az idén érkezendők között még az a javítás is van, hogy folyadék-tartójuk oly kemény érzékből készül, mely képes a kékkő-oldat pusztításának ellent állani. **Legkönnyebben szétszedhető,** bárki által igazítható és összeállítható. **Teljes jótállás** mellett árusítom el 12 és 14 frton. Ezek felől Deák Tamás ur, Budapest székesfőváros szőlő- és gyümölcsgazdasági intézője, ugy nyilatkozik, hogy ez idő szerint a legjobbak. Ugy a minta permetező, mint a nyilatkozat nálam már is megtekinthető. Kékkő **legerősebb,** legolcsóbb napi áron, nálam mindig kapható. Nemes aczélból készült **kaszáimat** jótállás mellett jó előre szintén ajánlom.

Ajánlom minden háztartáshoz, különösen üzletek, pinczék, raktárakhoz és csatornákhöz biztos, méreg nélküli

EGÉRI RTÓ

szereimet; az eredményért **szavatolok,** ellenben a pénz visszaadatik.
Raktár: **Bisztritsány Lajos** urnál **Nagy-Enyeden.**

Maláresik G.
Sátor-Alja-Ujhely.

A leghiresebb gőzmalmi liszteket leszállított áron ajánlom.

Tisztelettel értesítjük az építető közönséget, vállalkozókat és hivatalokat, hogy bizományosunk **Bisztritsány Lajos** urhoz Nagy-Enyedre nagyobb mennyiségű

ROMAN és PORTLAND CZEMENTET

küldtünk. A beocsini cément legjobbnak bizonyult minden gyártmány felett. Bizományosunk bármely állomásra a fentebbi beocsini gyártmányokból legolcsóbban szállít bármekkora mennyiséget.

Tisztelettel
BECSINI CZEMENT UNIÓ.

Korona-tyukszem- és szemölcs-tapaszt mindenkinek ajánlok. Egy doboz ára 30 kr. Biztos eredményről szavatolok, ellenben a pénzt teljesen visszaadom. **Friss caviárt, angolnát, pisztrángot, szárdiniát és orosz halakat** jutányosan ajánlok.

1345 3-52

Teljes tisztelettel
Bisztritsány Lajos.

Friss székely túró es kaskavál mindig kapható.

Steárin gyertya egy csomag 35 krajozár.

Kitűnő jó ízű cuka-kávé kilója 1.60, 2-2.10.

Sz.: 643-98. árvai

Hirdetmény.

Alsófehér vármegye központi árvaszéke közhírré teszi, hogy alvinczi néhai Teleky József kiskoru gyermekei tulajdonát képező, Alvincz községében fekvő ingatlanok: uri lak és gazdasági épületek, 103 hold 870 □ öl szántó föld, 2 hold rét, 7 hold szőlő, 12 hold 1492 □ öl legelő és 1 hold 168 □ öl földadó alá nem eső terület 1898. évi márczius hó 1-től kezdődőleg 6 egymás után következő évre Alsófehér vármegye kp. árvaszéke hivatalos helyiségében N.-Enyeden 1898. febr. 16-án reggeli 9 órakor tartandó nyilvános árverésen haszonbérbe fognak adatni. Kikiáltási összeg 1200 frt; bánatpénz ennek 10%-a. Az árverezési feltételek Alvincz nagyközség előljárási irodájában, valamint Alsófehér vármegye kp. árvaszékénél a hivatalos órák alatt betekintheők. Ajánlatok írásban is elfogadhatók — megfelelő bánatpénzzel ellátva — az árverezés megkezdése előtt.

Alsófehér vármegye kp. árvaszékének Nagy-Enyeden 1898. január 25-én tartott üléséből.

Toth Miklós,
elnök.

1374 1-3

Eugen herczeg-szobor
sorsjegyek

Utolsóelőtti
hét!

Főnyeremény

75.000

korona érték.

Sorsjegyeket 50 krjával ajánl:

Hecht S. bank és váltó üzlet,
Budapest, IV. Ferencziek tere.

Sz. 6903-897. közig.

Pályázati hirdetmény.

Nagy-Enyed város tanácsánál nyugdíjazás folytán megürült I tanácsosi árvaszéki előadó (évi fizetés 1100 frt) és főjegyzői állásra (évi fizetés 900 frt), nemkülönb lemondás folytán megürült állatorvosi állásra (évi fizetés 400 frt és mintegy 400 frt szemledij) ezennel pályázat nyitattik.

Felhívattak mindazok, akik ezen

állások valamelyikét elnyerni óhajtják, hogy az 1883 évi I. t. cz. 3. §-a szerint a vonatkozó állásokhoz kötött minősítést igazoló okmányokkal felszerelt folyamodványukat alulírt tanácshoz **folyó évi február 12-ig** annál bizonyosabban nyujtsák be, mert a később beérkezett folyamodványok figyelembe vétetni nem fognak.

A városi tanácsból.

Nagy-Enyeden, 1898. január 12-én.

Kovács Gyula,
polgármester.

1368 3-3

Id. Winkler János
N.-Enyeden

ajánlja a n. é. közönségnek figyelmébe tisztán kezelt és jóízű borait, ugymint:

rizling, pecsenye, asztali
és
carbenet. 1363 3-3

Meghívás közgyűlésre.**A marosujvári****Takarékpénztár Részvénytársaság**

1898. évi február hó 6-án d. u. 3 órakor

M.-Ujvárt, a fiúiskolában tartja

II. RENDES**KÖZGYŰLÉSÉT.****Tárgysorozat:**

1. Elnöki megnyitó.
2. Az igazgatóság jelentése az 1896. üzletéről
3. A felügyelő bizottság jelentése.
4. A tiszta nyereség fölötti javaslat tárgyalása és a felmentvények megadása.
5. Az igazgatóság javaslata a részvénytőke emelése tárgyában.
6. Mindazon indítványok tárgyalása, melyek a közgyűlés előtt 3 nappal az igazgatóságnak bejelentettek.
7. A közgyűlési jegyzőkönyv hitelesítésére küldendő két részvényes tag megválasztása.

A közgyűlésre a tisztelt részvénytulajdonos urak azon figyelmeztetéssel hivatnak meg, hogy részvényeiket a közgyűlést megelőzőleg legalább két nappal az intézet pénztárába letenni s magukat igazoló jeggyel ellátni sziveskedjenek. — A keresk. törvény 198. §-a értelmében az intézet helyiségében kített vagyon mérleget a közgyűlést megelőző 8 napon a hivatalos órák alatt a t. részvényesek megtekinthetik.

Azon esetben, ha a február 6-iki gyűlés az alapszabályok 52. §-a értelmében határozatképes nem lenne, úgy a fenti tárgysorozat 1898. február hó 20-iki közgyűlésen fog jogérvényesen tárgyalatni.

Maros-Ujvár, 1898. január 23-án.

1373 1-1

Az igazgatóság.

Százezrei a
családoknak iszzák
előszeretettel
naponta a

Eljen! eljen!

Kathreiner-féle
Kneipp-malátakávé.

Mentes a bakkávének egészségre ártalmas alkatrészeltől. Egyedül a Kathreiner-féle malátakávé az, mely annak illatát és kedvelt ízét magában foglalja. A Kathreiner-féle malátakávé ótvágygerjesztő, könnyen emészthető, óvek során át felnőttek és gyermekekre nézve egyaránt hasznosnak bizonyult. Legkifünőbb pótléka a bakkávének, valamint ajánlásra legméltóbb vegyülete is annak. Tekintettel az egészségre és takarékosagra, a valódi Kathreiner-nek többé egy háztartásból sem szabad hiányoznia.

Óvás az értéktelen utánzatoktól.

1387 3-12